

Омельченко Вікторія Юріївна

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0001-7589-7834>

e-mail: victoria.007.omelchenko@gmail.com

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ЗАСАДНИЧІ ЦІННОСТІ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ

Резюме

Дослідження присвячене осмисленню питання ефективної роботи державних інституцій, а також виявленню причин і наслідків втрати інституційної пам'яті. З метою чого ми послуговувались філософськими та загальнонауковими методами наукового дослідження, зокрема порівняльно-історичним методом, методом системного аналізу, порівняльно-критичним та ін. методами, які сприяли виявленню причин втрати інституційної пам'яті. Обґрунтовано, що саме філософія є тією ефективною методологією «розуміння» (мовою Г. — Г. Гадамера), що виконує функцію аналітичної роботи. Встановлено, що ефективне функціонування державних інституцій є базисом розвитку розумного суспільства. Адже, без правової держави інституції не працюють.

На підставі соціологічної аналітики, обґрунтовано, що ефективна робота державних інституцій залежить не лише від сили права, а й від цінностей, які сповідує спільнота. Встановлено, що неефективна робота державних інституцій, це завжди про нерівність. Чим вищою є нерівність тим вищими є ризики соціального конфлікту. Саме, неефективна робота державних інституцій призводить до соціальної напруги і соціального конфлікту. У питанні ефективної роботи державних інституцій важливими є такі компоненти як легітимність, державна стратегія, подолання нерівності, право та цінності, які сповідує спільнота. Не викликає жодних сумнівів, що втрата інституційної пам'яті є однією з найбільш загрозливих тенденцій, адже «свобода» без меж перетворюється на «свавілля», «відповідальні

сть» на «безвідповідальність», а подекуди і «безкарність», відповідно, лише ефективно працюючі інституції є передумовою становлення правової держави, де панують верховенство права звернене до людини, поваги її прав і гідності. Безсумнівно, що для того, аби відбувався якісний поступ у царині розвитку державного управління, слід сприяти приросту «людського капіталу», тобто здійснювати інвестиції в освіту, моделювати соціогуманітарну стратегію України сьогодення. І, таким чином, виховувати і формувати людей нової генерації, які будуть не імітувати, а реально створювати ті соціальні інституції, які будуть відображати наші справжні цінності. Саме інвестиція в інтелектуальний капітал дозволить побудувати країну рівних можливостей та рівного доступу до правосуддя.

Ключові слова: державне управління, державні інституції, інституційна пам'ять, соціальні цінності, правова держава.

Вступ

Читаючи видання, які датуються далеким 1909 р., наприклад авторства М. Грушевського або М. Костомарова, ми немовби у машині часу повертаємося до орбіти тих питань, які з усією повнотою набувають своєї актуальності і сьогодні. Це питання ефективності державного управління, «національної ідеї», мови, становлення української політичної нації. Повернення до яких вказує як на циклічність розвитку історичного процесу, так і на «хронічність» невирішених питань.

На нашу думку, одним з найважливіших серед яких є питання не-ефективної роботи державних інституцій. Оскільки, це є базисом, який забезпечує функціонування усіх інших соціальних механізмів. Як зробити так, аби вони стали людиноцентричними та головно ефективними? Даному питанню приділяли увагу такі інтелектуали, як, В. Липинський, який дуже влучно помітив, що, саме втрата інституційної пам'яті і є причиною «хронічної» втрати державності. І, такий фундатор філософії права і адепт «абсолютного духу», як Г. Гегель, який наголошував на прямому взаємозв'язку між правовою державою і розумним державним управлінням. Що таке правова держава? Це та держава, в якій, від зміни прізвища правителя не змінюється якість механізму роботи інституцій, які незмінно продовжують працювати на Громадянина. Правова держава там, де закон є вищим від особистих інтересів. Там, де державна стратегія є довгостроковою і працює на Людину, захист її прав і свобод, де діють правила та закон.

Відповідно, ми сконцентруємо свою дослідницьку увагу на осмисленні питання втрати інституційної пам'яті та на пошуку механізмів імплементації ефективного державного будівництва.

Методи дослідження

У дослідженні ми послуговувались філософськими та загальнонауковими методами наукового дослідження, зокрема застосовували порівняльно-історичний метод, метод системного аналізу, порівняльно-критичний та ін. методи, які сприяли виявленню причин втрати інституційної пам'яті. Також щодо методологічного підґрунтя нашого дослідження, слід зазначити, що, саме філософія є тією ефективною методологією «розуміння» (мовою Г.-Г. Гадамера), яка дозволяє формулювати та вирішувати не лише метафізичні, онтологічні, гносеологічні питання, а й бути корисною у вирішенні запитів прикладного характеру. Філософія це про досягнення відносного балансу між «ідеалами» теорії та «недоліками» практики. Філософія покликана мінімізувати похибку недосконалості практики. Питання про ефективну дієвість інституцій є одним з найважливіших в контексті сучасного соціогуманітарного і політичного дискурсів. Втрата інституційної пам'яті є вкрай загрозливою тенденцією, що може перетворювати таке благо як «свобода» на свавілля. Тому, ми — філософи, політологи, соціологи, релігієзнавці живучи в глобальному, відкритому світі не маємо права говорити мовою виключно «ідеальних теорій» та «абстрактних ідеалів», що сторонні запитів та викликів бурхливої реальності в якій ми живемо, а маємо мовою термінологічної визначеності та сильних аргументів говорити про ті смисли, які здатні змінити суспільну реальність.

Філософія не займається ані побудовою ідеальних теорій, ані дескриптивним описом, філософія вивчає першопричини. Філософія це дослідницька робота по відтворенню уламків смислів із самих джерел, шляхом аналітичного осмислення. Саме така аналітична робота набуває повноти своєї дієвості для подальшого прогнозування та напрацювання довгострокової стратегії державного управління.

Результати дослідження

Ми переконані, що базисом і запорукою ефективної роботи державних інституцій є правова держава. Вдалим прикладом втілення такої теорії є «Філософія права» Г. Гегеля. Сам текст якої не є ані повчанням, ані детальною інструкцією, а є методологією розуміння першопричин тих чи інших похідних явищ. Перш ніж приступити до викладу концепції правової держави за Г. Гегелем, слід зазначити, як ми розуміємо сам предмет філософії права. Філософію права ми не зводимо до метафізики або гносеології, а розглядаємо її як «методологію учення про право» [1, с. XI]. «Філософія права не суперничає з теорією права, оскільки звертається до проблем, що їх оминають юридичні дисципліни» [1, с. XII]. Принагідно, згадаємо І. Канта, який, свого часу наголошував, що завдання юриста зводиться до здатності застосовувати закони, а не досліджувати передумови їх появи.

До речі, питання соціальних інституцій є одним із базових для соціології. Пригадаймо, Е. Дюркгайма [2], який визначав соціологію як науку,

що вивчає соціальну дійсність, яка, в свою чергу характеризується специфічними властивостями. Е. Дюркгайм говорить про два види соціальних фактів: матеріальні соціальні факти (система законодавства і механізм бюрократії) та нематеріальні (культура та соціальні інститути).

Поруч з тим, неефективність роботи державних інституцій є «патологією», а дезорганізація соціальної дійсності є «аномією» [2]. Саме за такими термінами, Е. Дюркгайм закріплює факт руйнування суспільних інститутів, що характеризується як низьким рівнем довіри так і не готовністю в них інтегруватись і підкорюватись соціальним нормам.

Що ж таке державні інституції? Це перш за все, досягнення впорядкованості життєсвіту (поняття порядку набуває повноти своїх смислів в німецькій мові — «*Ordnung muss sein*»/«має бути порядок»), його регламентація у відповідності із універсальними правилами, що мають всезагальну значущість. Ефективне функціонування державних інституцій є базисом розвитку розумного суспільства. Для того, щоб обґрунтувати виголошену думку щодо домінуючого значення соціальних інституцій для розвитку здорового суспільства, ми звернемось до осмислення роботи «*Grundlinien der Philosophie des Rechts*» Г. Гегеля [3]. Який зводить свою будівлю філософії права на трьох принципах, а саме: абстрактному праві, моральності, моралі — першому, другому, третьому щаблях відповідно.

Отже, Г. Гегель осмислює право у динаміці його поступу від абстрактних до конкретних форм. Абстрактне право (*das abstrakte Recht*) є першим (I), базовим принципом, де ідеться про свободу окремої особи, яка наділена правоздатністю і регулює свої дії у відповідності із такою максимом: «...будь особою і поважай інших у якості осіб» [4, с.18]. Реалізація свободи може бути втілена через право на приватну власність (форма майнових стосунків), договір (предметом якого є річ, що може бути відчужена власником), неправду (злочин і відповідно покарання, а не помста, тобто з'являється чинник моралі). На другому рівні (II) — моральності (*die Moralität*) [3] у дії вчинку враховується намір і мотив, що й звеличує людську гідність. На третьому рівні (III) — моралі (*die Sittlichkeit*) [3] йдеться про поєднання особистого із всезагальним, абстрактне набуває своєї конкретності і розкривається у поняттях сім'ї, громадянського суспільства і з необхідністю втілюється з усією повнотою у формі держави. Нас цікавить третій рівень, коли свобода набуває своєї змістовності. Перш ніж перейти до поняття «держава» зазначимо, що на рівні «громадянського суспільства» ще не йдеться про абсолютний вимір свободи, а ідеться про конфлікти приватних інтересів, які стримуються, контролюються, обмежуються силою закону. Ключовим моментом утвердження поняття «громадянського суспільства» є спроможність захисту приватної власності засобом закону, а не сили (як під час «війни всіх проти всіх»), а закон функціонує через посередництво інституцій, які збалансують приватні інтереси у відповідності із принципом

всезагальності. Лишень на рівні держави ідеться про монолітність особливого і приватного із всезагальним і публічним началами. Тільки «держава реалізує ідею розуму, свободи і права, оскільки ідея і є втіленням поняття в формах зовнішнього, наявного буття» [4, с. 22]. Тобто ідея держави тотожна правовій дійсності. Об'єктивний чинник державного ладу визначений і разом із тим обмежений та обумовлений законами. «Держава» і є вінцем філософсько-правового вчення Г. Гегеля. В межах держави свобода набуває своєї всезагальності. Тобто, держава є тією кінцевою метою розумної спільноти, в якій приватні інтереси підпорядковані принципам всезагальності, що і є ознакою ефективної роботи державних інституцій. Відповідно, держава набуває повноти своєї визначеності через механізм ефективного функціонування державних інституцій.

Відповідно, поняття «держави» базується на двох основних положеннях: по-перше, на всезагальному значенні закону і, по-друге, на ефективному функціонуванні інституцій. Дані компоненти й утворюють правову систему та утверджують статус держави як правової, система права якої жодним чином не залежить ані від волі правителя, ані від індульгенцій обраних.

Таким чином, поняття держави у філософсько-правовому вченні Г. Гегеля тотожне розумному ладу, в якому свавілля обраних обмежується правом, розчиненим у формі строгих приписів законів, а інституції (а не правитель) забезпечують об'єктивність, неупередженість, ефективність правової системи, себто розумної правової держави. Це диктатура всезагального над суб'єктивним, конкретного над абстрактним, свободи розумної над свавіллям. Це «диктатура» права. Власне, правова держава не може ґрунтуватися на фундаменті санкцій, заборон, обмежень, а має засвідчити настільки зрілий рівень культури мислення, який здатен звести власні суб'єктивні нахили і переконання під ризик всезагальності. В такій здатності до «всезагальності мислення і є абсолютна цінність культури», тому що правова держава, це не лише про санкції, це, головню про культуру мислення. [4, с. 83]. За оцінкою, Ф. Фукуяма «Гегель сам вважав себе філософом свободи, який вбачав кульмінацію усього історичного процесу у втіленні свободи у функціонуванні конкретних політичних і суспільних інститутах» [5, с. 103].

Зрештою, принцип всезагальності Г. Гегеля і є такою домінуючою ознакою ефективного функціонування державних інституцій. Будь-які раціональні заклики так і функціонування таких інституцій. Пригадаймо думку О. Пасхавера [6], який напрочуд влучно зазначив, що якщо населення сповідує одні цінності, а інститути побудовані на інших, то це означає, що такі інститути не працюють. Номінально вони існують, втім вони не відображають дійсність.

До числа соціальних цінностей європейця, О. Пасхавер відносить, по-перше, свободу для себе і для інших; по-друге, відповідальність; по-третє, довіру та ефективну співпрацю з співгромадянами. Відповідальна свобода та відповідальна співпраця — ось ключові принципи соціальних цінностей європейця [6]. На відміну від яких, поведінкова особливість українця полягає у довірі лише до ближнього кола, що підтверджують соціологічні дані (зазначимо нижче). Подекуди ми схильні виправдовувати свої невдачі і перекидати відповідальність на інших. В той час, як відповідальність має бути персональною. Червоніти ми маємо особисто. Згідно, з соціологічними даними Інституту соціології НАН України найбільший кредит довіри українці віддають ближньому колу — сім'ї. Разом з тим неважко помітити і позитивну тенденцію, що виявляється у зростанні довіри до волонтерів та співгромадян. Поміж тим, рівень довіри до виконавчої, законодавчої та судової гілок влади залишається критично низьким. За оцінкою, Е. Лібанової [7] така ситуація недовіри українців практично до усіх владних структур в поєднанні з довірою до свого ближнього кола є прямим свідченням неефективності державного управління в соціальній сфері [7]. Чому, важлива ефективна робота державних інституцій, тому що це базис і єдина підстава для функціонування розумного суспільства, яке має перспективу розвитку. Руйнування, засад роботи державних інституцій спотворює життя суспільства. Є «аномією», мовою Е. Дюркгайма [2]. На нашу думку, ми маємо підсилити цінність нашого дослідження аналітикою соціології. Як слушно зазначає, Е. Лібанова (очільниця Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України), неефективна робота державних інституцій це завжди про нерівність. «Наука визнає нерівність головною проблемою сучасності» [7], одним з найголовніших факторів суспільної нестабільності, «чим вищою і різноманітнішою є нерівність, тим вищими є ризики соціальної напруги і соціального конфлікту» [7], тобто від ефективної роботи державних інституцій залежить стабільність існування самої держави. Держави в якій дотримуються соціальних стандартів та державних гарантій, де немає відчуття різючої несправедливості у громадян. «Ефективна державна політика обумовлює обґрунтовану, обмежувальну, зрозумілу та прийнятну для суспільства диференціацію доходів. Відповідно, задача влади — зниження нерівності за допомогою, перш за все, політики доходів». «Основними наслідками нерівності є консервування бідності, макроекономічна нестабільність, звуження можливостей економічного зростання і поширення корупції, тотальна недовіра до влади. Формування довіри до співгромадян є відображенням розвитку сучасного громадянського суспільства» [7]. Ми дозволили собі таке розлоге цитування, оскільки викладені смисли Е. Лібановою мають неабияку цінність для нашої розвідки. Без довіри, без справедливості, без рівності люди виживають, але не мають можливості повноцінної реалізації в суспільстві, позбавлені перспективи

розвитку. Такий стан призводить до глибоких суспільних криз і загострення соціального конфлікту, що є саморуйнівним процесом, як, для індивіда, так і для держави, бо без легітимності немає і влади. Усвідомлення того, що процедура легітимності є визначальною для функціонування влади було ще за часів античності. Зрештою, без державницької стратегії, без національної ідеї, без чітких механізмів роботи усіх суспільних інституцій держави немає. Поруч з тим маємо зазначити, що держава це не лише про механізм функціонування інституцій, а й про цінності, довкола яких гуртуються співгромадяни.

Вивчаючи питання роботи державних інституцій перед нами з усією гостротою постає питання, якими ж мають бути політики, аби сприяти якісному функціонуванню державних інституцій? Мовою Макса Вебера, вони мають жити «для» політики, жити «політикою», а не «за рахунок» політики («von» der Politik). Жити «для», а «не за рахунок» політики. Тобто, принципова позиція полягає у тому, що політиками не народжуються, а стають, це є вибором і відповідальністю. Відповідно, справжній політик живе «для», а не «за рахунок» політики. Є політики, які стають державниками, а є політики, які залишаються чиновниками. Треба навчитись служити своїй справі («Sache») [8, с.653]. У чиновника і державного діяча принципово інший рівень відповідальності. Політика «робиться» головою [8, с. 690].

Саме, виходячи з таких засад, одні країни пишуть свою історію успіху, а інші приречені на занепад, на що звертають увагу, Джеймс Робінсон та Дарон Аджемоглу [9]. Коли поєднуються репресії, соціальна несправедливість разом з відсутністю механізмів для мирної зміни системи, це стає «бомбою сповільненої дії». Це спричинено «неефективним корумпованим урядом і неефективними соціальними структурами, які не дозволяють громадянам застосувати свої таланти, майстерність і освіту» [9]. Резюмуючи, автори вважають, що країни, яким вдалося втілити у життя свою історію успіху, це США і Великобританія. Індикатором таких якісних змін є рівень впливу громадян на перебіг суспільних процесів, громадяни розвинутих країн змінювали еліту доти допоки правляча еліта не ставала посправжньому їм підзвітною. Сторінка якісних змін для Англії розпочалася у далекому 1688 році (для Франції — 1789 р.), даті на яку припадає Славетна революція, яка не обмежилась підняттям лозунгів, а спричинила докорінну зміну політичного ладу, обмежила повноваження правителя, зробила його підконтрольним, і тим самим, було започатковане життя за правилами, за текстом і духом Конституції.

Це принципово відрізняє країни з розвинутими парламентськими палатами, дієвими конституціями від країн, де панують лозунги, свавілля, правовий нігілізм та несправедливість. Юваль Ной Харарі [10] стверджує, що станом до 2013 р. світ залишався ще політично роздробленим, станом

на сьогодні, жодна з країн не здатна проводити незалежну економічну політику. Кожна країна є взаємозалежною від інших країн.

Ми співіснуємо у відкритому світі, ми маємо навчитись жити за правилами, за цінностями, які об'єднують нас таких різних у єдине розумне світове співтовариство. Громадяни усіх країн хочуть однаково високих стандартів життя. Держави мають підпорядковуватись світовим стандартам щодо медицини, прав людини, судової і правової системи [10, с. 57]. Усі держави мають жити за стандартами і уніфікувати державницькі інституції таким чином, аби вони працювали на Людину, на Громадянина. «Ліберальна демократія — це дещо більше, ніж голосування більшості на виборах; це — складний набір інституцій, що стримує й регулює здійснення влади через право та систему стримувань і противаг. У багатьох країнах визнання офіціозом демократичної легітимності супроводжувало систематичне усунення стримувань і запобіжників діям виконавчої влади разом з ерозією верховенства права» [11, с. 20]. Відповідно, без ефективної роботи інституцій держави просто немає. Процедура легітимності, це не розкіш, а базова засада побудови демократичної держави, де є повага до Закону і Громадянина.

Разом з тим, право — це не лише кодекси нормативних зведень, але й «дзеркало» усіх суспільних процесів, що віддзеркалює культуру мислення спільноти, як її позитивні сторони, так і усі можливі патології. Ефективна робота державних інституцій залежить не лише від права, але й від цінностей, які сповідує спільнота. Правила, норми права є інструментами, які впорядковують наше суспільне життя, а цінності є тими дороговказами, які наповнюють їх смислами. Ми маємо єднатися довкола, «національної ідеї», гуртуватись довкола ідеологічної константи, саме така думка стала точкою відліку для В'ячеслава Липинського (1882–1931), вихідця з польської шляхти, студента Ягелонського та Женевського університетів, українського історика, соціолога, публіциста, ідеолога консервативно-монархічного напрямку соціально-політичної думки, який самоідентифікував себе як Українець. Державницьку позицію В'ячеслава Липинського не сприймала більшість соціалістично налаштованих українських діячів. Свої ідеї він виклав в роботі «Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму» [12]. Обґрунтовував доцільність зведення української політичної нації. Він протиставив територіальний принцип усім народницьким проектам, які на перший план висували критерій мови. Якщо, ми втратимо державу, цілісність наших кордонів, то ми неминуче втратимо і мову і культуру. Тому, базис — територія, підсилена ідеологічною єдністю. Ми можемо бути різними за нашим етнічним походженням, але ми маємо бути єдиними як «нація», маємо бути згуртованими довкола «національної ідеї». Відповідальність за формулювання якої він поклав на еліти, інтелігенцію, провідну верству, яка є совістю

нації. «Нація — єдність духовна — родиться завжди від держави — єдності територіально-політичної, а не навпаки [13, с. 65]. Нації поділяються на недержавні і поневолені. Недержавні — це ті, які не мають національної держави як реального втілення своєї самостійності.

Слід зазначити, що В. Липинський критично ставився до націоналізму, до його радикальних форм, вважав, що націоналізм буває двояким: державно-творчим і державно-руйнівним, перший з яких є патріотичним, а другий — шовінізмом. Лозунги, внутрішня розбалансованість є ознакою шовінізму, а консолідація нації довкола збалансованої «національної ідеї» є патріотизмом. Якою тонкою є грань, що проходить між патріотизмом і шовінізмом, але, наскільки ж руйнівними можуть бути наслідки від нездатності розмежовувати ці погляди.

Висновки

Як слушно і подекуди пророче зазначав Михайло Грушевський, що український народ належить до європейської сім'ї і історичними зв'язками і народним характером, але поруч з цим, застерігав від культивування «взірця»: «ми не маємо підганяти нашого життя до котрого-небудь західноєвропейського взірця, хоч би й німецького. Визволення від примусової залежності від московського життя не повинно бути заміною одної залежності другою, хоч би добровільною. Українське життя повинно емансипуватися взагалі» [14]. Йти своїм шляхом. Це й має бути стратегією України сьогодення. Націями не народжуються, націями стають через кров, культуру, через біль свідомого державотворення. Свого часу, М. Грушевський говорив про надважливий обов'язок — обов'язок бути Громадянином, українці мають виявляти своє «спартанське почуття обов'язку» [15]. Ми маємо бути гідними часу в який живемо.

Таким чином, побудова інфраструктури державних інституцій є індикатором правої культури, закону і порядку, є базисом для розвитку усіх інших суспільних проявів. Є запорукою формування здорової спільноти, яка має майбутнє. Любомир Гузар казав, що: «націоналізм — це любити своє і не поважати чуже, а патріотизм — любити своє і поважати чуже. В націоналізмі є величезна спокуса нетерпимості, а це не по-християнськи. Потрібно любити своє і поважати чуже» [15].

Втрата інституційної пам'яті є однією із найбільш загрозливих тенденцій, адже «свобода» без меж перетворюється на «свавілля», «відповідальність» на «безвідповідальність», а подекуди і «безкарність», відповідно, лише ефективно працюючі інституції є передумовою становлення правової держави, де панують верховенство права звернене до людини, поваги її прав і гідності.

Отже, для того, щоб відбувався якісний поступ у царині розвитку державного управління, слід сприяти приросту «людського капіталу»,

тобто здійснювати інвестиції в освіту, моделювати соціогуманітарну стратегію України сьогодення. І, таким чином, виховувати і формувати людей нової генерації, які будуть не імітувати, а реально створювати ті соціальні інституції, які будуть відображати наші справжні цінності.

Саме інвестиція в інтелектуальний капітал дозволить побудувати країну рівних можливостей та рівного доступу до правосуддя. Таким чином, без ефективного функціонування суспільних інституцій якісний поступ і розвиток розумної спільноти неможливий. Як казав, один з провідних голосів совісті нації Любомир Гузар, «родина, школа, церква, телебачення, література — усі повинні підкреслювати користь для себе і для загалу суворого дотримання законів. Хочемо жити в нормальній державі — працюймо над тим, щоб законослухняність стала нормою поведінки для всіх громадян» [16].

Список посилань

1. Філософія та енциклопедія права в Університеті Святого Володимира: у 2 кн.; уклад. І. С. Гриценко, В. А. Короткий; за ред. І. С. Гриценка. Київ: Либідь, 2011. Кн. 1. 500 с.
2. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии. Москва: Наука, 1991. 576 с.
3. Hegel G. W. F. Grundlinien der Philosophie des Rechts (Naturrecht und Staatswissenschaft im Grundrisse. Zum Gebrauch für seine Vorlesungen). Verlag: Suhrkamp Verlag. 2000. 531 s.
4. Гегель Г. Философия права. Москва: Мысль, 1990. 524 с.
5. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек; перевод с англ. М. Б. Левина. Москва «Издательство АСТ», 2004. URL: <http://www.nietzsche.ru/influence/philosophie/fukuama/>
6. Пасхавер А. С нашими нынешними ценностями мы не можем быть богатой страной. URL: <http://reinvent.platfor.ma/aleksandr-paskhaverr/>.
7. Либанова Э. Украина — глубина неравенства. URL: <http://gazeta.zn.ua/internal/ukraina-glubina-neravenstva-.html>
8. Вебер М. Политика как призвание и профессия. Избранные произведения. Москва: Прогресс, 1990. С. 643–706. [808 с.]. URL: <http://www.filosof.historic.ru/books/item/fo0/soo/z0000304/st000.shtml>
9. Робинсон Дж. А., Аджемоглу Д. Почему одни страны богатые, а другие бедные. Происхождение власти, процветания и нищеты. Москва: АСТ, 2016. 696 с.
10. Харари Ю. Краткая история человечества. Москва: Синдбад, 2011. URL: <http://mido.kiev.ua/lib/sapiens.pdf>
11. Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції. Київ: Наш Формат, 2018. 576 с.

12. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму. Писані 1919–1926 р. URL: http://shron2.chtyvo.org.ua/Lypynskiy_Viacheslav/Lysty_do_Brativ-Khliborobiv_pro_ideiu_i_organizatsiiu_ukrainskoho_monarkhizmu.pdf

13. Липинський В. Хам і Яфет. Львів: Поступ, 1928. URL:

http://shron1.chtyvo.org.ua/Lypynskiy_Viacheslav/Kham_i_Yafet.pdf

14. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть, 1917 р. URL: http://shron2.chtyvo.org.ua/Hrushevskiy/Khto_taki_ukraintsi_i_choho_vony_khochut_zb.pdf.

15. Грушевський у досягненні ідейно-культурної соборності та подоланні наддніпрянського партикуляризму в 1906–1907 рр. (за матеріалами щоденника). Український історичний журнал. Київ, 2016. № 5. С. 101–138.

16. Що заповів нам Любомир Гузар: Найяскравіші цитати великого мудреця. URL: <https://www.depo.ua/ukr/life/scho-zapoviv-nam-lyubomir-guzar-nayyaskravishi-citati-velikogo-mudrecya-20170601581743/>.

References

1. *Filosofia ta entsyklopediia prava v Universyteti Sviatoho Volodymyra: u 2 kn.* (2011); uklad. I. S. Hrytsenko, V. A. Korotkyi; za red. I. S. Hrytsenka. Kyiv: Lybid,. Kn. 1. 500 s. [in Ukrainian].

2. Diurkheim, E. (1991). *O razdelenyy obshchestvennoho truda. Metod sotsyolohyy.* Moskva: Nauka. 576 s. [in Russian].

3. Hegel, G.W.F. (2000). *Grundlinien der Philosophie des Rechts (Naturrecht und Staatswissenschaft im Grundrisse. Zum Gebrauch für seine Vorlesungen).* Verlag: Suhrkamp Verlag. 531 s.

4. Hehel, H. (1990). *Fylosofiya prava.* Moskva: Mysl. 524 s. [in Russian].

5. Fukuiaama, F. (2004). *Konets ystoryy y poslednyi chelovek; perevod s anhl. M. B. Levyna.* Moscov: «Yzdatelstvo AST». URL: <http://www.nietzsche.ru/influence/philosophie/fukuama/> [in Russian].

6. Paskhaver, A. *S nashymy nyneshnymy tsennostiamy my ne mozhem byt bohatoi stranoi.* URL: <http://reinvent.platfor.ma/aleksandr-paskhaver/>

7. Lybanova, E. *Ukrayna — hlubyna neravenstva.* URL: <http://gazeta.zn.ua/internal/ukraina-glubina-neravenstva-.html> [in Ukrainian].

8. Veber, M. *Polytyka kak pryzvanye y professyia. Yzbrannyye proyzvedeniya.* Moskva: Prohress, 1990. S. 643–706. [808 s.]. URL: <http://www.filosof.historic.ru/books/item/foo/soo/z0000304/st000.shtml> [in Russian].

9. Robynson, Dzh. A., Adzhemohlu, D. (2016). *Pochemu odny strany bohatye, a druhyye bednye. Proyskhozhdentye vlasty, protsvetanyia y nyschchety.* Moskva: AST, 696 [in Russian].

10. Kharary, Yu. (2011). *Kratkaia ystoryia chelovechestva.* Moskva: Syndbad. URL: <http://mido.kiev.ua/lib/sapiens.pdf> [in Russian].

11. Fukuiama, F. (2018). Vytoky politychnoho poriadku. Vid pradavnikh chasiv do Frantsuzkoi revoliutsii. Kyiv: Nash Format. 576 s. [in Ukrainian].
12. Lypynskiy, V. Lysty do brativ-khliborobiv. Pro ideiu i orhanizatsiiu ukrainskoho monarkhizmu. Pysani 1919–1926 r. URL: http://shron2.chtyvo.org.ua/Lypynskiy_Viacheslav/Lysty_do_Brativ-Khliborobiv_pro_ideiu_i_organizatsiiu_ukrainskoho_monarkhizmu.pdf
13. Lypynskiy, V. (1928). Kham i Yafet. Lviv: Postup. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Lypynskiy_Viacheslav/Kham_i_Yafet.pdf [in Ukrainian].
14. Hrushevskiy, M. Khto taki ukraintsi i choho vony khochut, 1917 r. URL: http://shron2.chtyvo.org.ua/Hrushevskiy/Khto_taki_ukraintsi_i_choho_vony_khochut_zb.pdf [in Ukrainian].
15. Hrushevskiy u dosiahnenni ideino-kulturnoi sobornosti ta podolanni naddniprianskoho partykuliaryzmu v 1906–1907 rr. (za materialamy shchodennyka) (2016). Ukrainskyi istorychnyi zhurnal. Kyiv. No 5. S. 101–138 [in Ukrainian].
16. Shcho zapoviv nam Liubomyr Huzar: Naiaskravishi tsytaty velykoho mudretsia. URL: <https://www.depo.ua/ukr/life/scho-zapoviv-nam-lyubomir-guzar-nayaskravishi-citati-velikogo-mudrecya-20170601581743> [in Ukrainian].

Victoria Omelchenko

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0001-7589-7834>

e-mail: victoria.007.omelchenko@gmail.com

BASIC PRINCIPLES AND BASIC VALUES OF GOVERNMENT INSTITUTIONS

Abstract

The research is devoted to understanding the problem of effective work of state institutions, as well as identifying the causes and consequences of the loss of institutional memory. Philosophical and general scientific methods of scientific research were used for this purpose, in particular the comparative-historical method, the method of system analysis, the comparative-critical method, etc., which helped to identify the causes of the loss of institutional memory. It is substantiated that philosophy is an effective methodology of «understanding» (in the language of H. — G. Gadamer), which performs the function of analytical work. It is established that the effective functioning of state institutions is the basis for the development of a smart society. After all, institutions do not work without the rule of law.

Based on sociological analysis, it is substantiated that the effective work of state institutions depends not only on the rule of law, but also on the values professed by society. It has been established that inefficient work of state institutions is always inequality. The higher the inequality, the higher the risks of social conflict. Namely, inefficient work of state institutions leads to social tensions and social conflicts. Components such as legitimacy, state strategy, overcoming inequality, law and social values are important for the effective functioning of state institutions. Undoubtedly, the loss of institutional memory is one of the most threatening trends, as «freedom without borders» turns into «arbitrariness», «responsibility» into «irresponsibility», and sometimes «impunity», respectively, only effective institutions are a prerequisite for the law-governed state, where the rule of law is addressed to the individual, respect for his rights, freedoms and dignity. Undoubtedly, in order to make qualitative progress in the field of public administration, it is necessary to promote the growth

of «human capital», ie to invest in education, to model the socio-humanitarian strategy of Ukraine. And, thus, to educate and form people of the new generation who will not imitate, but really create those social institutions that will reflect our true values. It is investment in intellectual capital that will build a country of equal opportunities and equal access to justice.

Key words: public administration, state institutions, institutional memory, social values, law-governed state.

Стаття надійшла до редакції 17.01.21

© Омельченко В. Ю., 2021